

Sprog er nøglen til verden – men er en ekspertrapport nøglen til fremtiden?

I juni 2011 udkom rapporten fra den ministerielt nedsatte arbejdsgruppe for uddannelse i fremmedsprog efter et halvt års arbejde. Udgangspunktet for arbejdet nævnes i rapporten at være en »stadig stigende bekymring for uddannelserne i fremmedsprog«, og bekymringen går på både kvaliteten af undervisningen, mangfoldigheden i udbuddet af sprog og på, at for få elever/studerende vælger fremmedsprog. Denne bekymring er grundet i, at »Danmarks muligheder for vækst og velfærd blandt andet afhænger af, at danskere besidder gode interkulturelle og sproglige kompetencer«, og her tænker man både på, at danskere skal kunne rejse ud i verden, og på, at man som dansker skal kunne kende og arbejde sammen med tilrejsende og interagere på tværs af grænser i den moderne verden. Sprog ses som nøglen til at forstå andre kulturer og »dermed nøglen til at kunne agere i verden og opnå indflydelse«.

Rapporten giver fem overordnede mål for alle uddannelsesniveauer:

1. Bedre beherskelse af engelsk for alle.
2. Dansk plus to fremmedsprog for alle.
3. Større mangfoldighed af sprog.
4. Bedre progression og sammenhæng på langs og på tværs.
5. Større fleksibilitet på de videregående uddannelser.

Disse fem overordnede mål fører til 42 konkrete anbefalinger, som skal være inspiration til regeringens arbejde med en strategi for den samlede uddannelse i fremmedsprog i Danmark.

LILIAN ROHDE

Cand. mag., lektor, læreruddannelsen Blaagaard-KDAS
lr@ucc.dk

Det er godt, at der sættes fokus på sprogområdet, for det er der brug for. Der er også mange gode og interessante overvejelser og tanker i rapporten. For en umiddelbar betragtning er det svært at være uenig i rapportens anbefalinger. Det er fornuftigt i en globaliseret verden, at alle behersker engelsk og et andet sprog, og at verdens mangfoldighed af sprog anerkendes. At der skal være bedre progression, sammenhæng og fleksibilitet er svært at være uenig i – hvem ville mon anbefale det modsatte?

Der er også gode konkrete anbefalinger. Nogle af mine favoritter er:

- At start på 2. fremmedsprog rykkes ned fra 7. klasse til 5. klasse.
- At der afsættes udviklingsmidler til forsøg med ændrede prøveformer i de gymnasiale uddannelser.
- At alle erhvervsuddannelser som minimum bør have obligatorisk engelsk på F-niveau.
- At der oprettes forsøg med en læreruddannelse, som særligt retter sig mod sprogområdet.
- At universiteterne tilrettelægger sproguddannelserne, så reglen bliver, at undervisningen i et eller to semestre foregår i et land, hvor sproget tales.
- At de videregående uddannelser fortsætter deres bestræbelser på, at flest muligt studerende kommer til at læse i udlandet.
- At Danmark søger om medlemskab af European Centre for Modern Languages.

Det giver mening, og i flere tilfælde tænker man, *jamen er det ikke allerede sådan?*

Og det er netop problemet med rapporten og måske rapporter af denne type, hvor nogle dygtige mennesker er blevet sat sammen med et forholdsvis stramt kommissorium og skal nå frem til konsensus på den korte tid, der gives til den slags opgaver. De givne betingelser giver ikke tid til at undersøge problemet i dybden, og rapportens forfattere er derfor flere gange nødt til at 'mene' og 'vurdere' noget på baggrund af deres egne erfaringer. Arbejdsbetingelserne giver heller ikke mulighed for at tænke ambitiøst og ud af boksen, som man vel ellers ville forvente, når der er tale om inspiration til en strategi. Rapporten er derfor ikke blevet voldsomt inspirerende.

De fleste anbefalinger repræsenterer en lille drejning i retning af at skrue op for det, man allerede gør. Det går simpelthen ikke. Hvis vi skal møde de udfordringer, globaliseringens tidsalder bringer, skal vi i et lille land som Danmark tænke helt anderledes ud af bok-

sen og genopfinde meget af uddannelsessystemet. Vi uddanner til fremtiden med fortidens tankesæt, som bl.a. Sir Ken Robinson siger, når han taler om »Changing Education Paradigms« og siger, at »Educators are trying to meet the future by doing what they did in the past«.

Der må i dette land være mange kompetente sprogfolk, inklusive medlemmerne af udvalget, som kan komme med forslag, der får udlandet til at dreje hovedet i retning af Danmark og væk fra Finland eller Singapore. Vi har en fornem tradition med funktionel sprogundervisning, der går helt tilbage til Otto Jespersen, og den arv må vi kunne genoptage og videreudvikle. Hvis vi skal det, må vi imidlertid grundigt undersøge, hvad de unge ønsker og forventer, og hvad aftagerfeltet ønsker og forventer.

Rigtig mange af de unge er aktive sprogbrugere og dygtige afkodere af sprog og andre tegn. Mange unge rejser også meget og er via de sociale medier i kontakt med andre unge over hele verden, som de har mødt på festivaler og rejser. De har naturlige fællesskaber inden for fx sport og fritid, som ikke respekterer landegrænser. De har adgang til viden på en helt anden måde end før i tiden. De kan anvende Google Translate, når det kniber. De lever i øvrigt i et land, hvor mange af kammeraterne har en lang række andre sprog end dansk som deres modersmål, og alle børn og unge har derfor nem adgang til hver dag at tale med hinanden på et andet modersmål end deres eget.

Denne mangfoldighed skal udnyttes. Man kan i sproguddannelserne gennem hele skole- og uddannelsesforløbet sørge for at arrangere makkerarbejde mellem elever, kursister og studerende med forskellige modersmål. Man kan sørge for, at alle laver internationale samarbejdsprojekter, så der opbygges en dynamisk, snarere end en statisk kulturforståelse, og så alle får erfaring med projektorganisation og projektstyring på et andet sprog. Man kan understøtte, at alle unge tager en del af deres uddannelse i udlandet. Men på disse områder giver rapporten desværre ikke meget ny inspiration.

Det er også tiltrængt at stille skarpt på, hvem der har brug for hvilke sproglige kompetencer. Det er smukke ord, at »det danske uddannelsessystem ... skal være i stand til at udruste danske børn, unge og voksne med de kompetencer, som en globaliseret verden fordrer«, og »beherskelse af andre sprog [er] nødvendig for os som EU-borgere og som medlemmer af det globale samfund«, og at sprog er »nøglen til at kunne agere i verden og opnå indflydelse«. Hvad står der egentlig her? Vi skal alle være sprogligt kompetente på et særdeles avanceret niveau for at kunne deltage i internationale demokratiske processer, forskning og forhandling i virksomheder. Sprogkompetencer på det niveau fordrer imidlertid meget omfat-

tende sprogundervisning. To timers undervisning om ugen i fem år i folkeskolen blegner i det perspektiv, ligesom et halvt års fuldtidsstudium i et nyt sprog som en del af en universitetsuddannelse gør. Det kan simpelthen ikke lade sig gøre, selvom det lyder smukt.

Der skal derfor tænkes systematisk samtidig med, at der skal tænkes ud af boksen. Systematikken bør omhandle:

Hvad skal ALLE lære? Der er bred enighed om, at alle skal lære så meget engelsk som overhovedet muligt. Men det må nødvendigvis undersøges nærmere, præcist hvilke kompetencer man skal have i de forskellige dele af uddannelsessystemet. Der er også enighed om, at alle skal undervises i to fremmedsprog. Men skal europæiske sprog fortsat have særstatus? Kunne man ikke forestille sig, at alle i stedet skulle kunne vælge selv og meget gerne tilbydes mulighed for at få erfaring med ikke-europæiske sprog for at opleve, at sprog kan være endog særdeles forskellige?

Hvad skal NOGLE lære? Rapporten beskriver fint behovet for ekspertise på dansk grund og bekymrer sig berettiget om tolkeuddannelserne. Men giver det foreslåede sproglige modul på andre uddannelser mere ekspertise? Samfundet har brug for eksperter, som vi andre kan ty til, og desværre er universitetsverdenens tendens til større fleksibilitet – forstået som flere kurser på tværs – ofte et skridt i retning af mindre ekspertise.

Hvad er der BRUG for? Erhvervsuddannelserne har en fornem tradition for at indtænke aftagerfeltet. Men har vi ikke generelt brug for en afdækning i form af grundlæggende forskning i, hvad virksomheder og privatpersoner mener at have brug for i deres liv i en globaliseret verden? Resultaterne af en afdækning skal omskrives til konkrete kompetencemål, som der skal undervises hen imod. De seneste års arbejde med nye målformuleringer, fx for folkeskolen, er et skridt i den rigtige retning, men meget mere kan gøres både i folkeskolen og i resten af uddannelsessystemet.

HVEM skal gøre noget? De, der på den nye regerings vegne forhåbentlig snart udformer en konkret strategi, bør lade sig inspirere ikke blot af denne rapport med dens iboende begrænsninger, men langt bredere af både seriøs forskning og innovationstiltag, hvor der indhentes såvel skæve, anderledes som fremtidsrettede ideer og forslag. De ansvarlige vil så forhåbentlig udarbejde en strategi, der er støvsuget for vattede selvindlysende ord, som ingen kan være uenige i.

Rapporten er dejlig klar i sin anbefaling af en samlende instans, fx i form af et Nationalt Center for Fremmedsprogsuddannelse, som vi jo har ventet på i flere år. Klarheden ses tydeligt i kapitel 8 om tværgående fremmedsprogsindsatser, og her kan regeringens ansvar-

lighed for en strategi for fremmedsprogsuddannelserne passende starte. De kan så fortsætte med følgende:

- Igangsæt en grundig undersøgelse af de unges, aftagernes og medborgernes reelle behov omkring fremmedsprog i Danmark.
- Indhent inspiration, der tænker ud af boksen, så vi kan komme til at uddanne på fremtidens præmisser og udnytte de unges eksisterende ressourcer og potentialer.
- Opstil tydelige kompetencemål for elever/studerende på de enkelte institutionstyper.
- Lav en implementeringsplan, der sikrer ekspertise på dansk grund.

Vi skal i gang med at lave den sprogfremtid, som vores unge og vores samfund har brug for. Og det kan kun gå for langsomt.

Litteratur

Rapporten *Sprog er nøglen til verden* kan hentes her: <http://fivu.dk/publikationer/2011/sprog-er-noeglen-til-verden/sprog-er-noeglen-til-verden.pdf>

Sir Ken Robinson taler om »Changing Education Paradigms« her: <http://www.youtube.com/watch?v=zDZFcDGpL4U>